

"Utilstrækkelig" er en lille, letlæst bog krydret med billeder af reklamespots. Det lyder meget hyggeligt, men det er det egentlig ikke. Det er faktisk en ret uhyggelig bog, og hvis du er et voksent menneske og har tænkt dig at læse den, så gør det ikke, hvis du ikke vil have dårlig samvittighed.

Bogen handler nemlig om, hvordan det er *anderledes* svært at være ung i dag, og her har vi – den voksne forældregeneration – et stort ansvar.

Forfatter Christian Hjortkjær mener ikke, at den unge generation er forkælet, som de tit får skudt i skoene. Jeg kunne ikke være mere enig. Derfor er den dårlige samvittighed på sin plads. Også selvom vi er mange psykologer, som forsøger at hjælpe forældre med at lægge den dårlige samvittighed bag sig og se sig selv som "good enough". Vi gør jo trods alt det bedste, vi har lært.

Men nogle gange er dårlig samvittighed på sin plads. Det er os: forældregenerationen, der er samfundet, og vi har ikke gjort det helt godt nok. Måske har vi sovet i timen? Måske vidste vi ikke bedre?

Under alle omstændigheder dur det ikke at skyde skylden på nogle andre. Vi er samfundet! Mit yndlingscitat: "*We are not stuck in traffic, we are traffic*" passer som fod i hose her.

Det gode ved dårlig samvittighed er, at vi får øje på, at der er noget, vi bør gøre anderledes. Og det er som bekendt aldrig for sent.

Det har altid været svært at være ung – på den ene eller anden måde. Og lad os slå fast, at "de gode gamle dage" ikke er bedre end i dag; blot anderledes. Det NYE er, ifølge Hjortkjær, *utilstrækkelighedsfølelsen*, som de unge er ramt af i dag. Til forskel fra tidligere, hvor de unge gik rundt med *skyldfølelse*.

Hjortkjær's ærinde med bogen er at undersøge, hvor denne utilstrækkelighedsfølelse kommer fra – hvad dens historie er, og hvordan den opleves af de unge. Han slår også fast, at han ikke har en løsning på problemet. Men det er i hvertfald en god ide at starte med at forsøge at FORSTÅ problemet.

Det korte svar på spørgsmålet om, hvorfor det er anderledes svært at være ung i dag, er, mener Hjortkjær, at vi historisk set er gået fra et *forbudssamfund* til et *påbudssamfund*. I forbudssamfundet forsøgte staten at beskytte sig mod sine egne borgere ved at disciplinere dem. I dagens påbudssamfund forsøger staten at understøtte individet til at realisere sig selv. Staten er gået fra at være stærk til at være svag. Det lyder jo alt sammen fint, og naturligvis er der meget godt at sige om, at staten ikke længere undertrykker sine borgere.

Desværre er det mere komplekst end som så. I forsøget på at give plads til individet, er staten nemlig ikke blevet mindre magtfuld. Magten har bare skiftet form og er blevet mindre synlig.

I "de gode gamle dage" fik man et rap over nallerne, når man opførte sig forkert. I dag lader vi de unge vide, at der minsandten ikke er nogen, der skal sætte rammer og regler op for dem. Der er ikke meget, man IKKE må i dag. Til gengæld er der mange ting, som man SKAL.

Man skal have en uddannelse, det skal være den rigtige, og helst skal den være lang (det har samfundet brug for).

Man skal leve længe og sundt og holde sig i form.

Man skal tænke positivt og fremadrettet.

Man skal være social OG lykkes med at finde tid til sig selv. Og så videre og så videre...

Ifølge Hjortkjær ligger vi voksne også under for påbudssamfundet. Vi er nemlig født ind i det. Måske er det derfor, vi ikke lægger mærke til, at vi giver stafetten videre til vores unge i dag?

Hvis bedre er muligt, så er godt ikke godt nok

Problemet med påbuddene er, at vi aldrig kommer i mål. Ingenting bliver nogensinde godt nok. Hjortkjær giver et glimrende, men trist, eksempel på den unge pige, Line, som er en ung gymnasiepige, der får masser af 12' tallere. På hendes værelse, der er indrettet som en klostercelle, hænger et stykke papir over hendes computer med teksten:

"Hvis bedre er muligt, så er godt ikke godt nok".

Jeg blev trist, da jeg læste det og tænker, at Line let kan blive en af de unge, som jeg møder i min psykologiklinik. En af de unge der bliver ramt af angst, stress eller depression. Måske. Vi kan jo ikke vide det.

Men ét kan vi vide: Der er ikke mange, der stiller spørgsmålstejn ved Lines ønske om at få mange 12' tallere. Der er ingen politikere, der siger til Line, at hun lige skal slappe lidt af og huske at gå ud med vennerne og glemme at komme i skole til tiden.

Hjortkjær mener, at Line og dagens ungdom er ramt af en logik, der aldrig går op. Bedre er jo altid muligt. Så hvornår er nok, nok? Aldrig!

Hvor der tidligere var *forbud* og *regler* (staten som disciplinerer borgerne), er der i dag i stedet *idealer*. Idealer er ikke virkelige, og derfor kan de aldrig nås. Idealer som begreb er ikke nyt. Der var også idealer i tidligere generationer. Men ifølge Hjortkjær er der sket noget med vores måde at *forholde* os til idealer på. Idealer eksisterer kun i form af vores forestillingsverne og er et utopisk sted, siger han. Og vi har glemt at fortælle de unge, at idealer er utopi og ikke skal opnås.

Vi har ikke helt lagt mærke til, at vi er gået fra regler til idealer og fra forbud til påbud. Det er sket glidende, mener Hjortkjær, og fordi vi selv er midt i denne tidsepoke, er det svært at sætte fingeren på, at det er sket.

Fra pisk til gulerod – og utilstrækkelighed

Men vi kan alligevel godt komme det lidt nærmere. Tendensen fra *regler/forbud* til *idealer/påbud* kan ifølge Hjortkjær spores tilbage til slutningen af det 20. århundrede, og et konkret eksempel, som mange af os nok husker, er den såkaldte 1,08-reglen, som blev indført i 2009. Reglen betød, at de unge fik lov til at gange deres karaktergennemsnit med 1,08, hvis de søgte hurtigt ind på en videregående uddannelse.

Intentionen var god nok. Det handlede om at indføre "gulerødder" fremfor "piske" til de unge. Ingen blev straffet for ikke at søge hurtigt videre hurtigt. Det var en form for omvendt straf. For det er jo den unges egen skyld, hvis han eller hun ikke kan gøre brug af denne "fordel".

Hjortkjær beskriver det således: "Det var en meget effektiv måde på samme tid at installere en konkurrencementalitet og en utilstrækkelighedsfølelse i de unges sind" (s. 32).

Herefter går det stærkt, mener Hjortkjær. Reklamer får mere og mere magt, og de er fulde af påbud (og idealer skulle jeg hilse og sige). Eksemplerne er mange:

Don't blend in. STAND OUT – The Future is yours. Make it – Relax, you're awesome – Just do it – Dream big – Believe in yourself – Stay Wild – Have no fear – Never look back – Create the Future – Free your mind – Shine like a Star....

Puha, siger jeg bare. Jeg blev ramt. I dag er mine børn så store, at de selv bestemmer hvilket tøj, de vil købe, men hånden på hjertet: Da de var mindre, har jeg helt sikkert købt en og anden t-shirt med påskriften *Stay Wild, Dream big* eller lignende...

Men vi vil jo bare vores børns bedste! Vi vil jo bare, at de skal føle, at de kan, hvad de vil. Vi vil jo booste deres selvværd og selvtillid. Det er der vel ikke noget galt i?

Jo, det er der jo faktisk. For ingen kan leve op til *stay wild, dream big, have no fear* (som art var vi uddødt for længe siden, hvis vi ikke havde evnen til at føle frygt), *never look back* (skal vi ikke tage ved lære af og mindes fortiden?) etc. Det er idealer, der ikke har noget som helst med virkeligheden at gøre.

Vil vi virkelig, at vores små poter skal *stay wild* og *have no fear* og *never look back*???

Det er her, påbuddene viser sig tydeligt. Du BEHØVER ikke *stay wild*, hvis du ikke har lyst til det, men du har muligheden for det (og politikerne belønner dig formentlig for det. Og de andre gør det. Så skal du ikke også gøre det?). Der er ingen begrænsninger. Ingen sætter hverken rammer eller grænser for dig. Du har kun dig selv at give skylden, hvis du ikke lykkes med at *stay wild* og *never look back*.

Som forældre er vi gået fra at være *autoritære* til at være *totalitære*, mener Hjortkjær og bruger sig selv som eksempel, når han i forsøget på at være den *bløde far* overfor sin datter, i stedet bliver totalitær. I den frie opdragelse ligger en anden slags magt: Vores børn skal ikke parere ordre, de skal gøre det, de gør af lyst, og de skal helst nyde det!

Heri, mener Hjortkjær, ligger en uklarhed, som afføder en utilstrækkelighedsfølelse hos de unge. For hvad forventer vi af dem? Hvordan skal de leve op til den "frihed", der ligger i denne uklarhed? Dagens unge gør sjældent noget forkert. De gør bare aldrig nok!

En ny diagnose ser dagens lys

Hjortkjær har ikke lovet en løsning på problemet med utilstrækkelighedsfølelsen blandt de unge. Men han forsøger sig med en diagnose, så vi i det mindste kan forstå, hvad der er på spil, og hvor vi skal starte med at kigge:

Diagnosen er lang (og naturligvis ikke en rigtig diagnose): *Det er den nye moral, der gør de unge psykisk syge*. Og hvis vi vil gøre noget ved den, må vi først få øje på den nye moral, som er den, Hjortkjær belyser i denne bog.

Hvis jeg på nogen måde skal kritisere denne bog, så må det handle om, at jeg, når jeg læser den, mest ser 12-talspigerne for mit indre blik. Der mangler måske nogle nuancer ift. hvordan det er at være en dreng, eller en pige for den sags skyld, som ikke er særligt optaget af at få 12-taller. Det er jo trods alt ikke alle unge, der går i gymnasiet og har mulighed for, eller ønsker, at få 12-taller.

Men ingen bog kan rumme det hele, og det har Hjortkjær heller ikke lovet. Han har lovet at belyse den nye moral, som handler om utilstrækkelighedsfølelsen blandt unge. Og det lever han i den grad op til.

Jeg vil på det skarpeste anbefale ALLE mennesker, som er forældre til såvel mindre som større børn at læse bogen! Også alle de babyforældre, der står med en lille sød bodystocking med teksten *Shine like a star* eller lignende. Der er ikke noget galt i at ønske det bedste for sit barn, men hvorfor skal de skinne som stjerner? Det er der ingen, der hverken kan eller skal leve op til. Heller ikke selv om vi godt kan blive enige om, at det jo bare er i overført betydning. Livet er ikke en konkurrence i, hvem der *shiner* mest.

Jeg vil også anbefale alle unge mennesker at læse bogen. Fordi det er JER, der desværre skal rydde op efter alt det utilstrækkeligheds-rod, vi har efterladt Jer med. Jeg håber, I bliver bedre til at gennemskue, hvad det er, VI (forældregenerationen) er blevet født ind i og derfor ikke har lagt mærke til eller løbet ret amok.

Jeg håber, at dagens unge køber bodystockings uden alle de umulige citater, vi købte til vores babyer. Og at nogle af Jer går ind i politik og opfordrer den næste generation af unge til at pjække lidt mere, skynde sig mindre og have øje for, at hvis der er nogen eller noget der skal shine, udover stjernerne på himlen, som er bestemt til formålet, så er det fællesskabet og ikke det enkelte individ.